

Plzeň

Vztah náměstí a nádraží

Oponentní text k diplomnímu projektu Kateřiny Špillarové v ateliéru 1+XX Romana Kouckého a Edity Lisecové

Letní semestr 2019/2020
15118 Ústav nauky o stavbách
Fakulta architektury ČVUT

V diplomním semináři se diplomantka zabývala vztahem nádraží a center měst srovnatelných velikostí a významem s Plzní. Jaké byly důvody pro umístění nádraží v daném místě, jak nádraží ovlivnilo vývoj města ve svém okolí. Do jednotlivých měst vyrazila vlakem a pěšky prošla trasu od nádraží k centru. V některých městech byla poprvé, všimla si tak, jak intuitivní a snadné je se do centra dostat a jak správa města o prostory pečuje, jaký význam je jim přikládán.

Území někdejších zelinářských zahrad v centru Plzně, dnes prostor kolem křížení ulic Americká a Sirková je využíváno s velmi nízkou intenzitou neúměrnou významu blízkosti centra. Ani ekonomický potenciál není využit. Tlak na komerční využití velkoplošným obchodním centrem je přitom již několik let velký. Vznikl velký nepříliš vhodný projekt obchodního domu předmětského charakteru. Občané ho v později vypsaném referendu odmítli. Byla vypsaná architektonicko-urbanistická soutěž. Na jejím podkladu Útvar koncepce a rozvoje města Plzně vypracoval územní studii. Architekt investora a vlastníka části pozemků v současnosti zřejmě projektuje. Situace je patová. Lokalita je dotčena rozsáhlými demolicemi v šedesátých až osmdesátých letech. Městská struktura je poničena následnými dopravními stavbami. Větší část tohoto místa působí jako, že na „něco“ čeká.

Kateřina připravila velmi přesnou analýzu doplněnou o vypovídající dobové fotografie a plány. Takový skvělý zhuštěný podklad o vývoji a významu těchto ploch by každý architekt, investor, developer nebo i městský úředník rozhodující o budoucnosti této části města měl mít k dispozici a rozumět mu! Rád a pozorně jsem analýzu přečetl. Až do počátku dvacátého století bylo území nevyužitelné, zaplavované povodněmi. Regulace řek Radbuzy a Mže byla realizována v roce 1919. Město tak ambiciózně připravilo rozsáhlou plochu pro svůj budoucí rozvoj poblíž centra. Architekt Vladimír Zákrejs připravil v roce 1932 regulační plán Plzně. Později od padesátých let byly navrženy projekty asanace centra, výrazné technokratické projekty.

V prostoru vymezeném diplomním projektem bylo vystavěno několik objektů spíše solitérního charakteru. V šedesátých letech obchodní dům – bývalý *Prior* a v letech osmdesátých kulturní dům od architektů Hrubce, Lojdy a Hucla. Kulturní dům byl součástí celkové koncepce, která počítala například i s hotelem. Zůstalo u realizace kulturního domu. Ten byl po většinu doby využíván jen částečně, zřejmě i z důvodu neefektivity vnitřních prostor. Zbourán byl v roce 2012.

Současný dlouhotrvající stav místa je smutný, vše zasazeno v kulise všudypřítomné laciné reklamy na cokoli. Kateřina zmiňuje v úvodu své práce hledání „Ducha místa“. Ducha místa, který byl jednou identitou zeleninových zahrad na okraji města, „za hradbami“. Na počátku dvacátého století mu byla nabídnuta nová větší „ambice“. Nadsázka, která ale vyjadřuje přesvědčivou myšlenku, že pro tvorbu tohoto území mnohokrát existovaly ambice, k jejich skutečnému a celistvému naplnění ale nedocházelo a dosud nedošlo.

V návrhu struktury – plánu umísťuje Kateřina centrum – hlavní bod kompozice jihozápadně od stále stojícího bývalého *Prioru*. Kruhový objem navrhuje pro kulturní využití. Dům je plošně největší a zároveň nejnižší z objektů celé kompozice. Další domy jsou pak umísťovány do přesného půdorysného plánu soustředných kruhů, jejichž středem je kruhová stavba s koncertním sálem. Domy jsou „oříznuty“ uličními čarami Americké třídy a Denisova nábřeží. Při Americké je půdorys kruhu koncertního sálu mírně vyosen jižním směrem a při průhledu Americkou vystupuje z řady. Kompozice soustředných kruhů v půdorysu města na sebe velmi upozorňuje. Z mého pohledu je poněkud formální, na své

centrum – koncertní sál upozorňuje doslovným způsobem „středu“ kružnic a při pohledu na plán širšího centra nepůsobí organicky – jednotně se zbytkem města. Nerozumím zcela přesně návrhu takového silně na sebe upozorňujícího půdorysného schématu. Obdobně významné domy – například Divadlo J.K. Tyla, synagoga, budova Českého rozhlasu umístěné podél Klatovské třídy kolmé na Americkou přitom nejsou součástí tak výrazné geometrické kompozice.

Jednoduché perspektivy z horizontu chodce dávají tušit záměr jisté monumentálnosti. Jsou přesvědčivější než nadhledové obrazy, kde si uvědomuji schema soustředných kruhů.

Nadhledová perspektiva od jihovýchodu (umístěná nad nádražím) je velmi dobrá. Ukazuje hmoty domů kopírující tvar Denisova nábřeží při Radbuze. Sympatický a opravdu monumentální dům (plzeňský „Moloch“?) podél znovuvytvořené Sirkovy ulice s vyšší částí ke křižovatce u Jána. Při příjezdu ve směru od Prahy tak dobře doplňuje panorama věže chrámu sv. Bartoloměje a věžáku kanceláří BCB. Škoda, že ambicí projektu nebylo vyslovit se k prostoru tohoto navazujícího křížení po někdejším vybouraném bloku domů.

Stejná perspektiva potvrzuje výsadní místo trojúhelníkového domu v prodloužení Americké. Domnívám se, že by mohl být vyšší nebo nižší nikoli stejný jako okolní domy v bloku. Kompozice, kdy nejnižší je střed – válcová hmota s koncertním sálem, působí příjemně, silně a „neprvoplánově“.

Přes ulici proti trojúhelnému domu je navržen nižší objekt tržnice. Nové domy nově vymezují křížení těchto dvou ulic, dávají mu tvar. Úrovňovým přechodem se lidé dostávají směrem k nádraží. Křižovatka Americká- Sirková se stává konečně normálním prostorem ve městě.

Kolem koncertního sálu vzniká velkorysý veřejný prostor, do kterého se orientuje i vstup bývalého obchodního domu *Prior*. Parter domů západním směrem je prostupný pro pěší. Z nádraží tak lze jít tímto směrem, plynule obejít oblou fasádu koncertního sálu a dát se přes ocelovou lávku na náměstí. V úrovni chodce je tak naplněn Zákrejsův plán pro tuto lokalitu z roku 1932. Možné směry pěšího pohybu jsou stejné a logické. Uliční čáry ne, architektův plán ze třicátých let definoval jasný půdorys bloků.

Kateřina nemá ambici zásadně „překreslit“ dopravu v oblasti. Dvě ulice na západě území jsou přístupné pro auta, dá se odtud zajet do podzemního parkování. Východní část je oproti západu výrazná vyvýšená „agora“ pouze pro pěší pohyb. Charakter Americké zachovává a potvrzuje jako mětskou třídu se stromořadím. Užší profil Sirkové působí dobře, umožňuje přitom stejné dopravní využití.

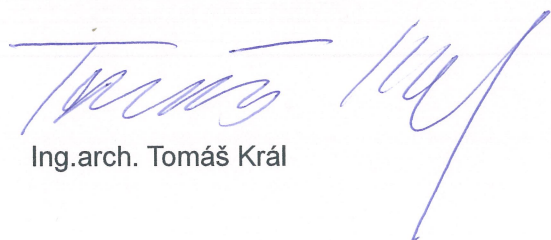
Projekt navrhuje využití předpokládatelným a logickým mixem kultury, bydlení a administrativy. Před severním vstupem nádraží je přízemní tržnice. Ve zbytku území jsou obchody pouze v parteru domů. Domnívám se, že neodpovídá skutečnosti současnosti, že návrh neumožňuje využít pro obchod větší půdorys než přízemí domu s hloubkou dispozice přibližně patnácti metrů. Pro praktické přijetí návrhu investory by to byla zřejmě velká překážka. Hlavní požadovanou funkcí zde je obchod.

Do ulic jsou zasazena stromořadí. Návrh nepočítá s tendenčním využitím pro park. Monumentální „agora“ mezi bývalým *Priorem* a koncertním sálem stejně jako plocha západně od dlouhého domu podél Sirkové by si několik stromů i přes velkorysý výtvarný záměr zřejmě zasloužila.

Grafické zpracování je srozumitelné, na standardní úrovni. Texty jsou přesné, psané kultivovaným jazykem.

Záměr projektu definovat narušený vztah mezi nádražím a náměstím a navrhnout smysluplnou mětskou část je naplněný. Své připomínky jsem vyjádřil v textu oponentury.

Diplomní práci rozhodně doporučuji k obhajobě. Navrhuji hodnocení stupněm B.

Ing.arch. Tomáš Král

v Plzni 9.6. 2020